

values, the Church, the military component and foreign policy. Political problems, which are implicitly subordinated to confessional and spiritual-cultural ones, are particularly important. In fact, the ROC creates certain symbolic rules of the game for other political actors, which requires study.

List of cited sources

1. Antonovich, N. (2017). Methodology of political science: textbook. Minsk: RIHE.
2. Qaraca, V. I. (1996) Religion and society: a textbook on the sociology of religion. Moscow: Aspect Press
3. Simmel, G. (2006) Selected works. Kiev: Nika-Center.
4. Official website of the Russian Orthodox Church // patriarchia.ru – Russian Orthodox Church [Electronic resource]: <http://www.patriarchia.ru/> – Access date: 08.11.2019
5. Parsons, T. (1998) System of Modern Societies. Moscow: Aspect Press
6. Struve, P. B. (1997) Patriotica: Politics, culture, religion, socialism. – Moscow: Republic.
7. Fromm, E. (2006) Flight from Freedom. Man for Himself Moscow: AST Moscow.

*Приходько В.О., магістрант 1-го року підготовки спеціальність «Менеджмент»
Вінницький інститут Університету «Україна»*

СУТНІСТЬ ТА ВИДИ ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ

ESSENCE AND TYPES OF ECONOMIC RISKS

Анотація. В статті розглядається сутність ризику як неодмінної складової підприємницької діяльності. Виділяється особливість ризику при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, а також наводиться класифікація ризиків.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, ризик, види ризиків.

Abstract. The article considers the essence of risk as an indispensable component of entrepreneurial activity. There is a specific feature of risk in carrying out foreign economic activity, as well as a classification of risks.

Keywords: foreign economic activity, risk, types of risks.

Постановка проблеми. Актуальність даної проблематики полягає в тому, що питання ризиковості підприємницької діяльності є вічною проблемою бізнесу. Відомо, що чим вищий ступінь ризику, тим вищі можливі прибутки, але й вища вірогідність збитків. Тому для сучасного бізнесу настільки важливим є усвідомлення ризику, визначення його виду та прийняття його рівня.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням вивчення ризику підприємницької діяльності присвячено праці таких науковців, як: Байда Н. [1], Дахно І.І. [3], Івченко І.Ю. [4], Ілляшенко С. М. [5], Рум'янцев А.П. [7], Сухарський В.С. [8], Швед В.В. [9-12] та інші.

Виклад основного матеріалу. Ризики притаманні будь-якій сфері людської діяльності, але найбільш актуальною проблема ризиків є у підприємницькій діяльності. Видів

підприємницької діяльності існує вельми багато, проте ми зосередимось на тих, що пов'язані з міжнародними економічними операціями та валютними розрахунками. В зовнішньоекономічній (міжнародній) діяльності найвища ймовірність настання різних несприятливих подій, страхових явищ оскільки контрагенти в своїй діяльності керуються законодавством різних країн. Така ситуація формує об'єктивний неминучий складник прийняття і виконання ризикового рішення. А тому, перш ніж зробити певні кроки в зовнішньоекономічній діяльності, необхідно визначити існуючий ступінь ризику, зробити його належну оцінку та відповідну форму захисних застережень у контракті з метою максимальної їх мінімізації.

Сучасні науковці основними причинами ризику у міжнародній діяльності виділяють такі:

1. Постійна нестабільність світових економічних процесів, які не завжди піддаються прогнозуванню (природні явища, науково-технічний прогрес, споживчий попит, політичні події та інше).

2. Обмеженість інформації суб'єктів зовнішньоекономічних операцій стосовно економічних процесів, що визначаються обмеженістю економічних ресурсів (природних, фінансових, техніко-економічних, організаційних, людських та інших).

3. Наявність невизначеності, обумовленої прихованням об'єктивної інформації з економічних, конкурентних, маркетингових, конфіденційних, політичних та інших причин.

4. Відсутність чіткої мети і співставних критеріїв оцінки ЗЕД у різних країнах.

За своєю економічною природою ризик – це те, що діє на нас щоденно й щогодинно, всякий раз коли ми приймаємо будь-яке рішення науково обґрунтоване чи інтуїтивне, а тому об'єктивне розуміння і оцінка можливих результатів їх дії, прогнозування і вибір альтернативного рішення є головним завданням кожного учасника зовнішньоекономічної діяльності.

Близько 85% комерційних структур і підприємств, що займаються проведенням зовнішньоекономічних операцій, неодноразово стикалися з ризикованими випадками.

Сучасна наука визначає структуру ризиків зовнішньоекономічної діяльності досить широко і загалом нараховує більше 200 їх видів, які умовно можна об'єднати у 10 основних груп: державні ризики, ризики ненадійності партнера, ризики пов'язані з умовами контракту, ризики реалізації товарів (послуг), ризики розрахунків, ризики митного оформлення, маркетингові ризики, транспортні ризики, валютні ризики та управлінські ризики.

Розглянемо кожен з цих груп ризиків.

Державні ризики. Важливою умовою успішної зовнішньоекономічної діяльності є врахування особливостей місця реєстрації (юрисдикції) контрагента. Державні ризики можуть бути у формі політичних, макроекономічних, юридичних, кримінальних та інших ризиків, що властиві всім державам світу.

Так, політичний ризик – це можливість виникнення збитків або зменшення доходу (прибутку) внаслідок відповідної державної політики. Політичні ризики включають:

- ризик націоналізації та експропріації;
- ризик трансферта, пов'язаний з обмеженням конвертації місцевої валюти;
- ризик розриву ділових угод або контактів через втручання владних структур – країни, в якій знаходиться іноземна фірма, підприємство і т.п.;
- ризик військових дій та інше.

Політичний ризик необхідно враховувати перш за все в країнах з нестабільною політичною ситуацією. Як правило, політичну оцінку країни партнера здійснюють за такими критеріями як: політична стабільність, економічна стабільність, валютна стабільність, свобода переміщення капіталу і прибутку, захист технології, відношення до іноземних інвестицій, обмеження і пільги для іноземних інвесторів, культурні відносини.

Макроекономічний ризик – пов'язаний з платоспроможністю країни-дебітора, а тому здійснюється аналіз її макроекономічних показників і ринкового потенціалу:

- стан економіки країни;
- стан економіки країни майбутнього партнера;
- розмір внутрішньої та зовнішньої заборгованості країни.

Юридичні ризики – пов'язані з нестабільністю законодавчої бази країни, часті зміни законів і нормативних актів, що регулюють економічну діяльність, в тому числі і зовнішньоекономічну, що може спричинити великі фінансові втрати за умови укладання контрактів на довгостроковий період.

Кримінальні ризики, являють собою ризики, що пов'язані з рівнем кримінальної ситуації в країні, наявності організованої економічної злочинності, тіньової економіки та інше, що може привести до втрати майна і цінностей або значного ускладнення економічної небезпеки для діяльності підприємства.

Ступінь можливості виникнення вищенаведених ризиків залежить від країни, з якою передбачається укладення зовнішньоекономічного контракту.

Ризик ненадійності іноземного партнера.

Даний ризик передбачає появу ситуації, коли надійність іноземного партнера знаходиться під сумнівом або повністю не визначена, а тому вимагає перевірки. Перевірити це можна двома шляхами: самостійно, за умови наявності таких можливостей; за допомогою відповідних вітчизняних та іноземних організацій.

Ризик, пов'язаний з умовами контракту.

Являє собою ситуацію за якої виникає певна невизначеність, що тісно пов'язана з умовами контракту, наприклад, може мати місце помилка, що може призвести до відповідних грошових втрат. До таких умов, як правило, відносяться: предмет контракту; кількість і якість товару; базисні умови поставки товару, надання послуг; ціна та загальна вартість контракту; валютні і фінансові умови угоди; умови здачі (приймання) товару, наданих послуг; упаковка й маркування; форс-мажорні обставини (дія обставин непереборної сили); санкції та рекламації; відповідальність за невиконання або неналежне виконання контракту, арбітраж; додаткові умови (страхування, гарантії, якість, рекламації тощо).

Ризик реалізації товарів (послуг).

Даний ризик виникає в процесі реалізації товарів чи послуг і включає: ризик відмови реєстрації товару; ризик втраченої вигоди; ризик зниження обсягів продаж; ризик прямих фінансових втрат через відсутність попиту на товар.

За оцінками фахівців, ймовірність його виникнення достатньо висока, і залежить від кожної конкретної операції. Основними причинами його дії є: зниження обсягів реалізації через падіння попиту на товар, витіснення його конкурентами; підвищення закупівельної ціни в процесі реалізації проекту; непередбачене зменшення обсягів закупівлі товару; втрата товару; втрата якості товару в процесі його обороту; підвищення витрат обігу порівняно з проектом (сплата штрафів, мит та різних відрахувань).

Ризик розрахунків.

Даний ризик виникає в результаті неплатоспроможності іноземного контрагента та пов'язаний з несвоєчасністю проведення розрахунків.

Ризик митного оформлення.

Є комплексним вираженням дії цілого ряду факторів, що спричиняють його виникнення, а саме: ризик, що виникає через несвоєчасність сертифікації товару; ризик помилок при розрахунку сум митних зборів, акцизів, ПДВ тощо; недотримання вимог і роз'яснень щодо складання зовнішньоекономічних документів; незадовільне інформаційне забезпечення зовнішньоекономічних операцій і пов'язане із цим невиконання вимог нормативних актів і митних інструкцій; ризик невірної вибору транспортного засобу, що не відповідає вимогам митної конвенції.

Маркетинговий ризик.

Це ризик, що пов'язаний з можливостями просування і реалізації товарів на відповідному ринку збуту. Його дія пов'язана з інформаційним, інноваційним та галузевим ризиком.

1. Інформаційний ризик – виникає внаслідок відсутності чи недостовірності інформації. Для отримання добросовісної і надійної інформації необхідно провести моніторинг більше 250 різних показників, найголовнішими з яких є: інформація про ринок та його місткість; динаміка зростання продажу нових товарів; ринкова перспектива щонайменше на 10 років; сезонність продажів товару та рівень його потреби в регіонах; вартість товару, частота покупок, вимоги до пакування; відношення до товару торгових посередників; активність конкурентів; торгово-політична ситуація, відносини з потенційними покупцями; наявність обмежень на торгівлю цим товаром; ефективність реклами тощо.

2. Інноваційний ризик – це можливість втрат, що виникають в процесі вкладання інвестором капіталу у виробництво нових товарів чи послуг, допускаючи, що вони не знайдуть відповідного попиту на закордонному ринку;

3. Галузевий ризик – це ризик, що виникає в результаті зміни економічного стану галузі в порівнянні з іншими галузями, а тому для його мінімізації звертають увагу на: діяльність підприємств відповідної та суміжних галузей; стійкість фірми в порівнянні зі стійкістю економіки країни; результати діяльності різних підприємств внутрішньої галузі.

Транспортний ризик.

Даний ризик пов'язаний з доставкою товару при експортно-імпортних операціях. Для його мінімізації необхідно зробити оптимальний вибір транспорту задля максимального зниження ймовірного ризику при транспортуванні і нормативного його розподілу, в разі виникнення, між продавцем і покупцем відповідно з правилами «Інкотермс – 2010». Варто відзначити, що в Україні діють ці уніфіковані правила перевезення та страхування у редакції як 2000, так і 2010 року.

Валютний ризик.

Зумовлений непередбаченою зміною курсів іноземних валют, а також курсу національної валюти, оскільки розрахунки у зовнішньоторговельних операціях відбуваються виключно у вільноконвертованій валюті, а сплата податків всередині держави відбуваються у національній валюті.

Управлінський ризик.

Цей ризик пов'язаний з можливою нераціональністю або помилковістю рішення, що прийнято керівництвом компанії [13].

Як вже зазначалось, підприємницька діяльність завжди пов'язана з ризиком. Як правило, найбільший прибуток приносять операції з підвищеним рівнем ризику. Але, водночас, зі збільшенням рівня ризику зростає загроза втрати фінансової стійкості й банкрутства підприємств.

Залежно від рівня прийняття рішень можна виділити два види ризиків: глобальні та локальні.

Глобальні ризики – це ризики на рівні народного господарства, викликані зміною політичної ситуації в країні та макроекономічних параметрів її розвитку. До таких ризиків слід віднести політичні ризики, а також ризики, пов'язані зі зміною законодавства (податкового, валютного, інвестиційного і та ін.), розвитком внутрішніх і зовнішніх ринків, фінансового ринку та ін.

Локальні ризики – це ризики, що виникають на рівні підприємства. Вони можуть бути пов'язані як з вирішенням питань у повсякденній фінансово-господарській діяльності (розробка тактики управління), так і з рішеннями в галузі довгострокового економічного розвитку (розробка стратегії та окремих фінансових політик).

Отже, під ризиком зовнішньоекономічної діяльності варто розуміти імовірність одержання прибутків чи збитків у сфері специфічної управлінської діяльності, пов'язаної з визначенням можливих відхилень від поставленої мети, які можна охарактеризувати, як кількісно, так і якісно.

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що ризики у всій своїй багатоманітності є неодмінною складовою підприємницької діяльності, носять постійний характер та вимагають від менеджменту підприємства адекватної діяльності щодо їх зниження до прийняттого рівня.

Список використаних джерел

1. Байда Н. Ризики зовнішньоторговельної діяльності. *Фінанси України*. 2002. №11. С. 44-48
2. Боковець В.В., Швед В.В. Міжнародний менеджмент. Вінниця.: ВФЕУ, 2012. 240 с.
3. Дахно І.І., Кобрицький В.В., Куценко В.М., Романійко Л.М. Зовнішньоекономічна діяльність. К: Центр навчальної літератури, 2006. 318 с.
4. Івченко І.Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій. К: Центр навчальної літератури, 2007. 186 с.
5. Ілляшенко С.М. Економічний ризик. К: Центр навчальної літератури, 2004. 204 с.
6. Контарьова Н.Д. Теоретико-методичні питання управління ризиком. *Подільський науковий вісник*. № 4. 2017. С. 130-133
7. Рум'янцев А.П. Зовнішньоекономічна діяльність. К: Центр навчальної літератури, 2004. 218 с.
8. Сухарський В.С. Зовнішньоекономічна діяльність: організація, технологія, практика, управління. Тернопіль: Астон, 2006. 310 с.
9. Швед В.В. Основні методи аналізу стратегічних перспектив зовнішньоекономічної діяльності. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: Тенденції управління фінансовими та інноваційними процесами в умовах ринкових перетворень*. Вінниця, 2012. С. 396-397

10. Швед В.В. Про основні теоретичні засади формування контрактних імпорتنих цін підприємств на споживчі товари. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки.* №3. 2010. С. 213-215

11. Швед В.В. Ціновий та валютний ризик при імпорті споживчих товарів: аналіз та принципи оцінки. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія економіка.* №4. 2008. С. 278-283

12. Швед В.В. Економічний механізм формування контрактних імпорتنих цін підприємств на споживчі товари: дис. . канд. екон. наук: 08.00.04. Хмельницький, 2008. 198 с.

13. Ризики у зовнішньоекономічній діяльності. URL: http://dn.khnu.km.ua/dn/k_default.aspx?M=k0422&T=13_1&lng=1&st=0